

ПРИВАТНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ФІНАНСОВО-ПРАВОВИЙ КОЛЕДЖ»

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Директор «Фінансово-правового коледжу»
 (Тамара Губанова)
« 26 » серпня 2021 року

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН»

для студентів

галузь знань **08 «Право»**
спеціальність **081 «Право»**
освітній рівень **фаховий молодший бакалавр**
освітня програма **«Право»**
вид дисципліни **обов'язкова**

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2021/2023
Семестри	3-4
Кількість кредитів ECTS	шість
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	іспит

Викладачі: Мацелюх І.А.

Пролонговано:
на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)
на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2021

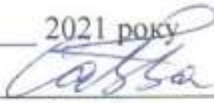
Розробники:

Мацелюх Іванна Андріївна, доктор юридичних наук, доцент, викладач кафедри правознавства.

Схвалено науково-методичною комісією Фінансово-правового коледжу

Протокол № 1 від «26» серпня 2021 року

Голова науково-методичної комісії

(Владислава Савенкова)

(підпис)

ВСТУП

1. 1. Мета дисципліни:

- пізнання основ та сутності державно-правового розвитку суспільства;
- набуття знань про загальні тенденції, закономірності розвитку держави та права від Стародавніх часів до сьогодення;
- вивчення еволюції основних інститутів держави і права;
- формування юридичного мислення на основі систематизації знань про причинно-наслідкові зв'язки утворення, розвитку та загибелі державних утворень, правових систем.
- вироблення юридичного мислення для аналізу можливих шляхів розвитку і удосконалення державно-правових інституцій;
- сприяння правовому та патріотичному вихованню студентської молоді.

2. Попередні вимоги до опанування навчальної дисципліни (для четвертого семестру навчання):

- 1) успішне опанування знань про предмет, завдання, методологію та періодизацію курсу «Історія держави та права зарубіжних країн», його місце в системі навчальних дисциплін;
- 2) опанування основних наукових проблем історії держави та права зарубіжних країн;
- 3) формування навичок аналітичного мислення про динаміку становлення і розвитку окремих держав та їх правових систем.

3. Анотація навчальної дисципліни. Історія держави і права зарубіжних країн належить до системи історико-теоретичних навчальних дисциплін, яка забезпечує ґрунтовність теоретико-методологічної та історико-правової підготовки майбутніх юристів. Специфіка навчальної дисципліни полягає у вмілому залученні знань із правознавства, всесвітньої історії, філософії, політології, соціології, релігієзнавства. Такий підхід у вивченні дисципліни зумовлений необхідністю з'ясування складного процесу зародження права, а також становлення та розвитку держави. В процесі вивчення дисципліни розкриваються проблеми загальної характеристики розвитку держави і права Стародавнього світу, феодального періоду, Нового та Новітнього часу. За принципом архітектоніки вивчаються такі питання: а) розвиток інститутів права та держави в східній традиції права в Стародавній період (III тис. до н.е. – V ст. н.е.); б) розвиток інститутів права та держави в західній традиції права часів Античності (до V ст. н.е.); в) еволюція суспільних, правових та державних інститутів Середньовіччя (VI-XV ст.); г) розвиток суспільних, правових та державних інститутів ранньо-модерної доби (XVI - XVIII ст.); д) еволюція правових та державних інститутів пізньо-модерної доби (XIX – сер. XX ст.); е) розвиток права та держави в контемпоральний період (з сер. XX ст. – до сьогодення). Актуалізується увага на зародженні, становленні, розвитку державних та правових явищ, їх взаємозв'язок з суспільними процесами, що демонструє цілісність, спадкоємність розвитку права та держави, дає можливість передбачати наслідки, прогнозувати події, виходячи із конкретно-історичних обставин, суспільних, правових, та державотворчих процесів. Навчальна дисципліна закладає фундаментальну базу для вивчення усіх галузей права, надаючи студенту знання про їх природу появи, еволюцію та сучасний стан розвитку.

4. Завдання вивчення дисципліни: сформувати у студента знання про сутність, природу, функції, особливості утворення, причини занепаду держав і правових систем; вміння опрацьовувати наукові публікації, джерела, визначати їх місце в системі регулювання суспільних відносин; аналізувати юридичні документи, застосовувати способи тлумачення; формування орієнтирів у правових системах світу; розрізняти форми реалізації правових норм; володіти навичками самопідготовки та аналітичного мислення. Вивчення даного курсу сприяє правовому, демократичному і патріотичному вихованню студентів, формуванню високої правової культури та вміння аналізувати і прогнозувати розвиток як окремих політико-правових інститутів, так і державно-політичних процесів.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1 - знати; 2 - вміти; 3 - комунікація; 4 - автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1.	<i>Знати:</i> предмет, завдання та методологію курсу “Історія держави і права зарубіжних країн”, її місце в системі навчальних дисциплін, основні концептуальні поняття та принципи еволюції права та держави.	<i>Лекція, семінарське заняття, самостійна робота студента</i>	<i>Експрес опитування, тестування, модульна контрольна робота, наукова робота, підсумковий контроль</i>	10%
1.2.	<i>Знати:</i> періодизацію історії держави і права зарубіжних країн, характеристику кожного з етапів, особливості суспільного, правового та державного розвитку кожного з етапів, критично осмислювати основні явища та правові інститути.	<i>Лекція, семінарське заняття, самостійна робота студента</i>	<i>Експрес опитування, тестування, модульна контрольна робота, наукова робота, підсумковий контроль</i>	10%
1.3.	<i>Знати:</i> основні поняття, терміни та інститути права та держави зарубіжних країн.	<i>Лекція, семінарське заняття, самостійна робота студента</i>	<i>Експрес опитування, тестування, модульна контрольна робота, наукова робота, підсумковий контроль</i>	15%
1.4.	<i>Знати</i> динаміку розвитку та становлення основних державно-правових явищ, причини, механізм та наслідки еволюційних змін у правових інститутах.	<i>Лекція, семінарське заняття, самостійна робота студента</i>	<i>Експрес опитування, тестування, модульна контрольна робота, наукова робота, підсумковий контроль</i>	10%
2.1.	<i>Вміти</i> досліджувати та робити висновки щодо змісту правових і державницьких явищ, концепцій, доктрин; аналізувати особливості становлення правових та державних інститутів, ефективність їх правозастосування в певних суспільно-політичних умовах; прогнозувати наслідки впровадження у правову систему певних правових	<i>Лекція, семінарське заняття, самостійна робота студента</i>	<i>Експрес опитування, тестування, модульна контрольна робота, наукова робота, підсумковий контроль</i>	10%

	інститутів.			
3.1	Вільно володіти письмовою та усною державною мовою, правильно вживаючи правничу термінологію, демонструючи розуміння з основних тем з курсу. Грамотно і точно формулювати та висловлювати свої позиції, належним чином їх обґрунтовувати та брати участь в аргументованій професійній дискусії при аналізі державно-правових інститутів, особливостей їх зародження, становлення та розвитку.	Лекція, семінарське заняття, самотійна робота студента	Експрес опитування, тестування, модульна контрольна робота, наукова робота, підсумковий контроль	10%
3.2.	Брати участь в обговореннях дискусійних питань зародження, становлення та розвитку державно-правових інститутів, формулювати висновки щодо їх змісту, значення, ефективності застосування в певних обставинах, висловлювати та обґрунтовувати свої погляди щодо спірних питань.	Семінарське заняття, самотійна робота студента	Експрес опитування, тестування, модульна контрольна робота, наукова робота, підсумковий контроль	15%
4.2	Організовувати та брати участь у наукових дискусіях та дебатах з аналізу та моделювання застосування на практиці конкретних правових та державних інститутів; критично оцінювати підсумкові висновки з них.	Лекція, семінарське заняття, самотійна робота студента	наукова робота	10%
4.3	Отримати здатність до подальшого навчання, наукової роботи, самотійного опрацювання тем, що пов'язані з еволюцією правових та державних інститутів.	Самотійна робота студента	наукова робота,	10%

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчання дисципліни (код)	1.1	1.2	1.3	1.4	2.1	3.1	3.2.	4.2.	4.3
Програмні результати навчання (назва)									
ПРН2 здійснювати аналіз суспільних процесів у контексті аналізованої проблеми і демонструвати власне бачення шляхів її розв'язання;	+	+			+	+	+	+	+
ПРН4 формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми;		+	+	+	+	+	+	+	+
ПРН 13 пояснювати характер певних подій та процесів з розумінням професійного та суспільного контексту;	+	+	+		+		+	+	+

7.1 Форми оцінювання студентів

- семестрові форми оцінювання:

1. експрес опитування – від 1 до 5 балів;
2. тестування – від 1 до 7 балів;
3. наукові роботи – від 1 до 10 балів;
4. три модульні контрольні роботи – від 1 до 10 балів за кожною (всього: від 1 до 30 балів) (1 в I семестрі, 2 – в II семестрі);

Максимальний бал, який може бути отриманий студентом за семестр складає 40 балів. Передбачені форми семестрового оцінювання сумарно не можуть перевищувати 40 балів.

- підсумкове оцінювання:

1. **письмовий залік** (в III семестрі) – від 20 до 60 балів

2. **письмовий іспит** (в IV семестрі) – від 20 до 60 балів

Таким чином, набір балів відбувається:

В III семестрі

	ЗМ1	ЗМ 2	залік	Підсумкова оцінка
Мінімум	12	12	36	60
Максимум	20	20	60	100

В IV семестрі

	ЗМ1	ЗМ 2	іспит	Підсумкова оцінка
Мінімум	12	12	36	60
Максимум	20	20	60	100

Максимальна підсумкова оцінка за цю дисципліну може становити 100 балів в I семестрі та 100 балів в II семестрі. Студент може отримати на заліку та іспиті максимально 60 балів до яких додаються бали отримані студентом під час семінарських занять відповідного семестру. Для отримання загальної позитивної оцінки з дисципліни оцінка за залікову та іспитову роботу не може бути меншою 36 балів. У випадку коли студент на заліку чи іспиті набрав менше 36 балів, останні не додаються до семестрової оцінки (незалежно від кількості балів, отриманих під час семестру), у відомості в колонці «бали за залік/іспит» ставиться «0», а в колонку «результуюча оцінка» переноситься лише кількість балів, отриманих під час семестру.

7.2 Організація оцінювання:

Види поточного контролю обираються викладачем, який веде семінарські заняття, за погодженням з лектором та у відповідності з даною програмою. Видами поточного контролю можуть бути: експрес опитування, тестування, наукова робота, модульні контрольні роботи.

При поточному контролі під час семінарських занять оцінці підлягають: рівень знань, продемонстрований студентом у відповіді, активність при обговоренні питань семінарського заняття, систематичність роботи на заняттях, результати виконання домашніх завдань.

Викладач, який проводить семінарські заняття, виставляє у визначений термін кількість набраних з поточного контролю балів і заносить їх у відповідні документи обліку успішності студентів. У випадку відсутності студента на семінарському занятті з поважних причин, він може відпрацювати пропущене заняття в позааудиторний час (час консультацій викладача), шляхом усного опитування, тестування, підготовки наукової доповіді. За результатами

відпрацювання пропущеного заняття з поважних причин викладачем нараховуються бали. За невідпрацьовані заняття бали не нараховуються.

Дисципліна викладається у двох семестрах (ЗМ 1 та ЗМ 2 – перший семестр; ЗМ 3 та ЗМ 4 – другий семестр). За 5 днів до початку екзаменаційної сесії у кожному з семестрів викладач, який веде семінарські заняття, припиняє приймати відпрацювання. Заняття пропущені та не відпрацьовані студентом у першому семестрі не допускаються до відпрацювання в другому семестрі.

Для студентів, які упродовж навчання не досягли мінімального порогового рівня оцінки (60% від максимально можливої кількості балів), проводиться заключна форма роботи, максимальна оцінка за яку не може перевищувати 40% підсумкової оцінки (до 40 балів за 100 – бальною шкалою). Для отримання максимальної оцінки за результатами заключної форми роботи (40 балів за 100 – бальною шкалою) студент має успішно скласти не менше 2-х семестрових форм оцінювання, які визначаються викладачем, проявити високий рівень результатів навчання.

Максимальний бал, який може бути отриманий студентом за підсумком навчання протягом семестру складає 40 балів. Мінімальний бал, який має бути отриманий студентом за відповідними формами оцінювання складає 24 бали.

Викладач, який веде семінарські заняття, має право звернутись до декана юридичного факультету про не допуск до підсумкового оцінювання студента, якщо під час семестру він не досяг мінімального порогового рівня оцінки (24 бали) тих результатів навчання, які не можуть бути оцінені під час підсумкового контролю. Про недопуск студента до підсумкового оцінювання викладач має подати в деканат юридичного факультету подання з графіком можливих відпрацювань не пізніше, ніж за 10 робочих днів до початку періоду складання заліків. Для студентів, які упродовж навчання протягом семестру не досягли мінімального порогового рівня оцінки (24 бали) і, як результат, не допущені до складання підсумкової форми контролю (залік/іспит), проводяться відпрацювання у формі, яка передбачена робочою програмою, максимальна оцінка за які не може перевищувати кількості балів, що дорівнює різниці між мінімальним пороговим рівнем оцінки (24 бали) та фактичною кількістю балів, що отримані студентом за всіма формами поточного контролю.

Якщо студент за підсумком відпрацювань не досяг мінімального порогового рівня оцінки (24 бали), викладач, який веде семінарські заняття і приймав відпрацювання, звертається до декана юридичного факультету з поданням в якому фіксує невиконанням студентом індивідуального навчального плану.

За результатами складання підсумкової форми контролю (заліку/іспиту) студент може отримати максимальну 60 балів.

Підсумкова оцінка за навчальну дисципліну формується шляхом додавання кількості балів, отриманих протягом семестру, та кількості балів, отриманих за підсумковою формою контролю (залік/іспит) і така сума балів не може бути меншою за 60 балів.

7.3 Шкала відповідності оцінок

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план лекцій, семінарських занять та самостійної роботи

№№ з/п	Назва теми	Кількість годин		
		Лекції	Семінари	Самост. робота
Змістовий модуль 1. Історія держави і права Стародавнього Світу				
1.	Предмет, методи вивчення, джерела та історіографія історії держави і права зарубіжних країн.	2	–	6
2.	Загальна характеристика розвитку держави і права Стародавнього світу. Держава і право Стародавнього Єгипту.	2	–	8
3.	Держава і право Стародавнього Вавилону.	2	2	10
4.	Держава і право Стародавньої Індії.	2	2	8
5.	Держава і право Стародавнього Китаю.	2	–	8
6.	Держава і право Стародавньої Греції.	4	2	12
7.	Держава і право Стародавнього Риму.	4	2	12
	Залік			
	За I семестр	18	8	64
Форма контролю: залік – семестр 3				
Змістовий модуль 2. Історія держави і права зарубіжних країн в раннього Середньовіччя				
8.	Загальна характеристика держави і права феодального періоду.	2	–	2
9.	Держава і право Франкського королівства	2	2	-
10.	Держава і право феодальної Франції	2	–	2
11.	Держава і право Візантійської імперії.	2	–	2
12.	Держава і право Арабського Халіфату	2	2	-
13.	Держава і право Московії періоду Середньовіччя	2	–	2
Змістовий модуль 3. Історія держави і права зарубіжних країн пізнього Середньовіччя та Нового часу				
14.	Держава і право феодальної Англії	2	2	-

15.	Держава і право феодальної Німеччини	2	–	2
16.	Загальна характеристика держави і права буржуазного періоду	2	–	2
17.	Держава і право Англії нового періоду	2	2	-
18.	Держава і право США нового періоду	2	2	2
19.	Держава і право Франції нового періоду	2	2	-
20.	Держава і право Німеччини нового періоду	2	2	-
21.	Держава і право Японії нового періоду	2	2	-
Модульна контрольна робота 2				
Змістовий модуль 4. Історія держави і права зарубіжних країн Новітнього часу				
22.	Загальна характеристика держави і права новітнього періоду	2	–	2
23.	Держава та право Німеччини новітнього періоду	2	2	2
24.	Держава та право США новітнього періоду	2	2	2
25.	Держава та право Англії новітнього періоду	2	–	2
26.	Держава та право Франції новітнього періоду	2	–	2
27.	Держава та право Японії новітнього періоду	2	2	-
28.	Державно-правовий розвиток країн центральної та південно-східної Європи (середина ХХ – поч. ХХІ ст.)	2	–	2
Модульна контрольна робота 3				
За II семестр		42	22	26
Разом		60	30	90
Форма контролю: екзамен – семестр 4				

Загальний обсяг 180 год., в тому числі:

Лекцій – **60 год.**

Семінари – **30 год.**

Самостійна робота – **90 год.**

9. Рекомендовані джерела:

Основна література:

1. Бостан Л. М. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2008. 729 с.
2. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посібник. У 4 т. /за ред. **Б.Й.Тищик**. Т. 1 Стародавній світ. Л.: Світ 2001. 384 с.
3. Т. 2. Середні віки та ранній новий час. Л. : Світ, 2006. 696 с.

4. Т. 3. Новий час (XVII ст. – 1918 р.). Л. : Світ, 2006. 696 с.
5. Т. 4. Новітній час. (1918 р. – поч. ХХІ ст.). Л.: Світ, 2016. 718 с.
6. Історія держави і права зарубіжних країн: посібник / за ред. *Джу́жа О.М.* К.: НАВС, 2012. - 375 с.
7. Історія держави і права зарубіжних країн: довідник / за ред. *Ю.В. Цветкової.* К.: Інтерсервіс, 2018. 98 с.
8. Макарчук В. С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн: навч. посіб. К.: Атіка ; Харків : Право, 2015. 623 с.
9. Окіпнюк В. Т. Історія держави і права зарубіжних країн: у питаннях та відповідях: навч. посіб. К. : НА СБУ, 2019. 203 с.
10. Трофанчук Г. І. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посіб. К.: Юрінком Інтер, 2013. 445 с.
11. История государства и права зарубежных стран. У 2-х т. / ред. О.А. Жидков, Н. А. Крашенинникова. М. : Норма- Инфра, 2007. Т.1. - 719 с.; Т.2. - 720 с.
12. Графский В. Г. Всеобщая история права и государства: ученик. М. : Норма, 2007. 752 с.
13. Юридична енциклопедія: В 6 т./ Редкол.: *Ю.С. Шемшученко* (голова редкол.) та ін. — К.: Укр. енцикл., 1998, т. 1. — 672 с.; 1999, т. 2. — 744 с.; 2001, т. 3. — 792 с.; 2002, т. 4. — 720 с.; 2003, т. 5. — 736 с.; 2004, т. 6. — 768 с.

Хрестоматії:

1. Історія держави і права зарубіжних країн: хрестоматія. / упоряд. *В. Д. Гончаренко* [та ін.] ; ред. В. Д. Гончаренко. К. : Видавничий Дім «Ін Юре», 2002. - 716 с.
2. Історія держави і права зарубіжних країн. Правові джерела: навч. посібник / упоряд. *Г. І. Трофанчук.* К. : Юрінком Інтер, 2008. - 347 с.
3. Історія держави і права зарубіжних країн: хрестоматія/ за ред. *О.О. Шевченка.* К. : Вентурі, 1998. - 255 с.

Додаткова література:

1. Абдурахманова, И.В. История государства и права зарубежных стран: учебное пособие. М.: ИНФРА-М, Академцентр, 2012. 480 с.
2. Аннерс Э. История европейского права / пер. со шведского Р.Л. Валинского. М.: Наука, 1994. 397 с.
3. Арістотель. Політика / Пер. з давньогр. О. Кислюка. К.: Основи, 2000. 239 с.
4. Берман Г. Дж. Западная традиция права: эпоха формирования / пер. с англ. Н.Р. Никоновой. М.: Изд-во МГУ: Издательская группа ИНФРА; М. : НОРМА, 1998. 624 с.
5. Бернхем В. Вступ до права та правової системи США. К.: Україна, 1999. 554 с.
6. Бикс Г. Хирохито и создание современной Японии / перевод с англ. Ю. Кирияка. М. : АСТ, 2002. 576 с.
7. Білоус А.О. Політико-правові системи: Світ і Україна: навч. посібник. К.: Основи, 1997. 464 с.
8. Васильев А.А. История Востока: в 2-х томах. М.: Высш. шк., 1994. Т.1. 495 с.; Т. 2. 495 с.
9. Гелей С.Д. Політико-правові системи світу: навч. посібник. К.: Знання, 2006. 645 с.
10. Глиняний В. П. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посі. К. : Істина, 2005. 768 с.
11. Горшеньова М.С., Закоморна К.О., Ріяка В.О. Конституційне право зарубіжних країн: навч. посіб. К.: Юрінком інтер, 2004. 421 с.
12. Дейвіс Н. Європа: Історія / перек. з англ. П. Тарашука. К. : Основи, 2001. 1502 с.
13. Зіллер Ж. Політико-адміністративні системи країн ЄС. Порівняльний аналіз / Переклад з фр. В. Ховхуна. К.: Основи, 1996. 420 с.
14. Зюбанов О.Н., Попов В.М. Далекое прошлое Рима и Афин: правовые основы глубинной старины : монографія. Воронеж, 2000. 44 с.

15. Історія древнього Рима: учебник / под ред. В.И. Кузищена. М.: Высшая школа, 2000. 391 с.
16. Історія древньої Греції: учебник / под. ред. В.И. Кузищена. М.: Высшая школа, 2005. 399 с.
17. Історія середніх віків: учебник. В 2-х т. / под ред. С.П. Карпова. М. : Высшая школа, 2000. Т. 1 640 с.; Т. 2. 432 с.
18. Карлейль Т. К Історія Французької революції / пер. с англ. Ю. В. Дубровина, Е. А. Мельниковой. М.: Мысль, 1991. 575 с.
19. Ковалев С.И. Історія Рима. СПб.: ООО «Издательство «Полигон», 2002. 864 с.
20. Коломойцев В. Е. «Сто днів» двох гілок влади. З американського політичного досвіду подолання кризи періоду "Великої депресії". Луганськ : Вид-во Східноукраїнського держ. ун-ту, 1998. 16 с.
21. Конституції держав Європейського Союзу / под ред. Л.А. Окунькова. М.: ИНФРА.; М – НОРМА, 1997. 816 с.
22. Конституційне (державне) право зарубіжних країн: навч. посібник / за ред. В.М.Бесчасного. К.: Знання, 2008. 467 с.
23. Конституційне судочинство. Американський та український досвід / уклад. А. Ткачук. К.: [б.в.], 1999. 111 с.
24. Конфуций. Я верю в древность / сост., перев. и коммент. И. И. Семенов. М.: Республика, 1995. 384 с.
25. Коран / НАН України, Ін-т сходознавства ім. А. Кримського ; дослідження, пер. (фрагмент) і комент. В. Рибалкін. К. : Стило, 2002. 270 с.
26. Крижанівський О.П. Історія стародавнього Сходу: підручник. К. : Либідь, 2002, 592 с.
27. Лафитский В.И. Основи конституційного строю США. М.: НОРМА, 1998. 272 с.
28. Ле Гофф Ж. Цивілізація середньовікового Запада / пер. с франц. Ю.Л. Бессмертного. М.: ИГ «Прогресс», 1992. 376 с.
29. Лісничий В.В. Політичні та адміністративні системи зарубіжних країн: навч. посіб. Харків: Торнадо, 2001. 344 с.
30. Лубська М.В. Мусульманське право. Сутність, джерела, структура: монографія. К. : Академвидав, 2009. 256 с.
31. Лубський В. І. Мусульманське право: курс лекцій. К. : Вілбор, 1997. 256 с.
32. Мишин А.А. Конституційне (державне) право зарубіжних країн: навч. посіб. М. : Юрид-дом "юстициформ", 2001. 485 с.
33. Мухаммед: життя, учинення, думки, висловлювання, афоризми, сури з корана, словарь іслама / авт.-сост. В. В. Юрчук. Мінськ : Современное слово, 2004. 320 с.
34. Резван Ефим А. Коран и его толкования: тексты, переводы, комментарии. СПб. : Центр «Петербургское Востоковедение», 2000. 203 с.
35. Романов А.К. Право и правовая система Великобритании : учеб. Пособ. М. : Форум, 2014. 288 с.
36. Рубель В. А. Японська цивілізація: традиційне суспільство і державність. К. : Аквілон-Прес, 1997. 256 с.
37. Сергеев В.С. Історія Древньої Греції. СПб.: Полигон, 2002. 704 с.
38. Ставнюк В.В. Становлення афінського полісу: монографія. К. : Аквілон-Плюс, 2005. 216 с.
39. Страхов М.М. Історія держави і права зарубіжних країн: підруч. К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. 583 с.
40. Тит Ливий Історія народу римського / пер. с латинського [и предисл.] А. Клеванова. Москва : тип. Волкова и К°, 1858-1867. 474 с.
41. Тихоненков Д.А. Історія держави і права зарубіжних країн в питаннях і відповідях: навч. посіб. Харків : Право, 2019. 247 с.
42. Тищик Б. Й. Німеччина: історія державності та права (IX – XXI ст.): навчальний посібник. Львів: Тріада плюс, 2011. 392 с.
43. Тищик Б. Й. Велика Британія: історія державності і права (V – початок XXI ст.): навч. посіб. Львів : Світ, 2017. 351 с.

44. Тищик Б. Й. Історія держави і права Сполучених Штатів Америки (XVIII ст. – 1918 р.): тексти лекцій. Л. : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2008. 157 с.
45. Ткаченко В.В. Лекції з історії розвитку державно-правових відносин у давньогрецькій і давньоримським цивілізаціях: навч. посіб. К.: МАУП, 2005. 384 с.
46. Уилсон Д. Американское правительство / пер. с англ. Г.А. Стеценко [и др.]. М. : Прогресс : Универс, 1995. 510 с.
47. Хома Н. М. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посіб. К. : Каравела : Новий Світ-2000; Л. : Магнолія плюс, 2003. 480 с.
48. Шаповал В.М. Конституційне право зарубіжних країн: підручник. К.: АртЕк; Вища школа, 1997. 264 с.
49. Юдовская А. Я Эволюция права в государствах Европы и Америки (XVII – XIX вв.). СПб. : Спец. лит., 1996. 163 с.
50. Яремчук В. Д. Історія держави і права зарубіжних країн: дефініції, схеми, таблиці: навч. посіб. Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2019. 243 с.

Інтернет ресурси:

1. Конституции зарубежных государств: Соединенные Штаты Америки, Великобритания, Франция, Германия, Италия, Испания, Греция, Япония, Канада/ В. В. Маклаков. М.: Изд. БЕК, 1997. 586 с. URL: http://www.booksite.ru/localtxt/kon/sti/tuc/konstitucii_zar_stran/index.htm. (дата звернення: 14.08.2019).
2. Давид Рене. Основные правовые системы современности / пер. с франц. В.А Туманова. URL: <http://www.lib.ru/PRAWO/rene.txt>. (дата звернення: 16.08.2019)